

Teoretické súvislosti právnej regulácie výkladu práva

Bárány, E.*

BÁRÁNY, E.: Teoretické súvislosti právnej regulácie výkladu práva.** *Právný obzor*, 107, 2024, č. 2, s. 93 – 107. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2024.2.01>

Theoretical context of legal regulation of interpretation of law. Legal regulation of interpretation of law (“law of interpretation”) is a strange part of legal order, and so even the confrontation of the law of interpretation with traditional parts and concepts of legal theory ensues in sometimes surprising results. Law of interpretation consists of secondary rules, but legal regulation of interpretation of law is not the regulation of some primary rules, but it regulates handling this rules by interpreters. It regulates the interpretation of specific normative texts. The position of interpreted law resembles the situation of the facts in standard legal regulation. Law of interpretation narrows the accepted possibilities of interpretation to support the regulative function of law. Interpretation and ensuing understanding of text are the field of hermeneutics. There are strong moments of circularity in law of interpretation and it resembles the theory of autopoietic systems. Authentic interpretation and legal definitions are separate problems of the law of interpretation. There is a tension between law of interpretation and the concept of separation of powers.

Key words: interpretation, regulation, secondary rules, circularity, hermeneutics, authentic interpretation, legal definition

Úvod: o čom uvažujeme

Konfrontácia štandardných súčastí právneho myslenia a všeobecne prijímaných právnoteoretických myšlienok i koncepcií s právnou reguláciou výkladu práva vedie k úvahám upozorňujúcim na zvláštnosti takejto časti právneho poriadku, ako aj na hranice platnosti a vnútorné limity spomínaných myšlienok a koncepcií. Právna regulácia výkladu práva tvorí súčasť väčšiny a azda i všetkých novodobých právnych poriadkov, či už vo fragmentárnej a roztrúsenej podobe vlastnej stredoeurópskej právnej kultúre alebo vo vonkajšej forme zákonov o výklade práva obvyklých v tradícii common law.¹ Právnicki sa naučili s ňou profesionálne pracovať, hoci hlavne v našej časti sveta ju len zriedka teoreticky domýšľame. Nepoznám súčasný právny poriadok, ktorý neobsahuje právnu reguláciu výkladu práva, čo však nevyklučuje jeho existenciu.

* JUDr. Eduard Bárány, DrSc., Ústav štátu a práva SAV, v. v. i., Bratislava.

** Tento príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0090 Právna metodológia pre dobu právneho pluralizmu.

Tento text voľne nadväzuje na článok BÁRÁNY, E. Právna regulácia výkladu práva. In *Právný obzor*. 106, 2023, č. 5, s. 375 – 391.¹ BÁRÁNY, E. Právna regulácia výkladu práva. In *Právný obzor*: 106, 2023, č. 5, s. 375 – 391. Dostupné na: <https://dot.org/10.31577/pravnyobzor.2023.5.01>.

Už samotné slovné spojenie právna regulácia výkladu práva upozorňuje, že ide o neobvyklú časť právneho poriadku. Jej neobvyklosť spočíva hlavne v tom, že ide o reguláciu narábania s normatívnym systémom, čiže v predmete regulácie. Interpretácia normatívneho systému je druhom narábania s ním. Navyše tu právo upravuje narábanie so samým sebou. Ostáva zatiaľ otvorenou otázkou, či do rámca právnej úpravy interpretácie práva patrí iba regulácia jeho postupu (metód, cieľov), alebo aj stanovenie jeho výsledku majúce podobu tzv. zákonných definícií. Uvedené upozorňuje, že právna úprava výkladu práva súvisí s takými teóriami a témami ako sú Hartove rozlíšenie primárnych a sekundárnych pravidiel, cirkularita v práve, zákonné definície či Heckova koncepcia troch oblastí významu pojmu a, koniec koncov, i s právnou hermeneutikou.

Ešte pred úvahami využívajúcimi tieto i ďalšie teórie i koncepcie prospeje pripomenúť, že pravidlá upravujúce výklad práva sú obsiahnuté v rôznych prameňoch práva vo formálnom zmysle, a nie iba v normatívnych právnych aktoch, a vzťahujú sa na výklad noriem majúci vonkajšiu formu rôznych druhov prameňov práva.

1. Sekundárne pravidlá: a čo ďalej?

Nielen na prvý pohľad patria právne normy upravujúce výklad práva do rámca tzv. sekundárnych pravidiel v duchu slávnej Hartovej dichotómie primárnych a sekundárnych pravidiel.

„... kým primárne pravidlá hovoria o činnosti, ktorú jednotlivci musia alebo nesmú vykonávať, sekundárne pravidlá sa zaoberajú primárnymi pravidlami samotnými. Bližšie určujú spôsoby, akými môžu byť primárne pravidlá presvedčivo zistené, zavedené, menené a ako možno presvedčivo určiť ich porušenie.“² Pravidlá výkladu práva patria medzi sekundárne pravidlá v zmysle citovaného vymedzenia H. L. A. Harta. Veď sa zaoberajú primárnymi pravidlami samotnými tým, že buď upravujú spôsob, postup atď. ich výkladu, alebo normujú výsledok tohto výkladu, čo v prípade právnej regulácie výkladu práva naznačuje tzv. autentický výklad a zákonné definície. H. L. A. Hart však medzi príklady sekundárnych pravidiel nezahrnul pravidlá výkladu primárnych pravidiel; možno preto, lebo ani on nevenoval pozornosť právnej regulácii výkladu práva.

Zdanlivo bezproblémové začlenenie právnych noriem upravujúcich výklad práva chápaný ako určité narábanie s právom (textom, normami) medzi hartovské sekundárne pravidlá vedie ku prekvapivej úvahe o vykladaných primárnych pravidlách. Veľký rakúsky právny mysliteľ F. Bydlinski mal na mysli asi primárne pravidlá, keď napísal: „Lebo základným modelom právnodogmatickej práce je posudzovanie určitých výsekov z (úzko chápanej) oblasti bytia podľa určitých výsekov (noríem) zo sveta toho, čo má byť.“³ V prípade právnej regulácie výkladu práva sa v duchu citovanej vety dostávajú interpretované právne normy (súčasť sveta toho, čo má byť) veľmi blízko svetu bytia (toho, čo je). Sú objektom či predmetom právnej regulácie. Alebo predsa nie? Na tomto

² HART, H., L. A. Pojem práva. Praha : Prostor, 2004, s. 102.

³ BYDLINSKI, F. Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff. Zweite ergänzte Auflage, Nachdruck, Wien, New York : Springer 2011, s. 44 – 5.

mieste sa ponúkajú prinajmenej dve vysvetlenia, či skôr dve cesty uvažovania. Prvou je, že právna regulácia výkladu práva vlastne nie je reguláciou právnych noriem, ale narábania týmito normami, ktoré patrí do sveta bytia (toho, čo je). Je teda reguláciou konania vykladačov práva. Právne normy upravujúce výklad práva by pri tomto prístupe asi ani nepatrili medzi sekundárne normy podľa H. L. A. Harta. Ostali by potom vôbec nejaké sekundárne pravidlá? Ved' právo bezprostredne reguluje len ľudské konanie, i keď jeho formulácie neraz podľa doslovnej interpretácie svedčia o inom. Napríklad zákon č. 63/1993 Zb. v prvej vete § 2 ods. 1 uvádza: „Štátny znak Slovenskej republiky (ďalej len „štátny znak“) tvorí na červenom ranogotickom štíte dvojitý strieborný kríž, vztýčený na ... Znamená to, že ľudia majú za štátny znak Slovenskej republiky pokladať zákonom určený obraz. Právne normy ani štátny znak nie sú schopné „samo-konania“, čiže bez ľudí stojacich „medzi“ právnou normou regulujúcou výklad práva a vykladanou normou by asi nebolo čo regulovať.

Cestu ku druhému vysvetleniu ponúkajú autori pražskej učebnice teórie práva a možno i R. Alexy. Učebnicovo bezproblémovo pôsobiace slová: „Právna norma je objektívne existujúce všeobecne záväzné pravidlo konania ...“⁴ inšpirujú k začleneniu práva aj do sveta toho, čo je (bytia) a robia samotné právo spôsobilým objektom právnej regulácie. František Weyr síce kedysi prehlásil: „... naprostá metodická oddelenosť oboch svetov: sveta, aký je (podľa kauzálneho zákona), a sveta, aký byť má (podľa normy)“⁵, ale aj svet toho, čo má byť existuje nielen v ľudských myšliach, ale prinajmenej jeho časť zvaná právo (s výnimkou právnej obyčaje) aj zachytená/objektívizovaná, takmer bezvýnimočne v textovej podobe, na nosičoch mimo človeka. Problémom však ostáva, do akej miery predstavuje vhodný objekt právnej, teda koniec koncov verejnou mocou garantovanej regulácie.

Robert Alexy v jednom zo svojich neskorších textov zvlášť jasne sformuloval v jeho prácach už skoršie nájditeľnú koncepciu dvojakej povahy práva. Jeho slová sú hodné dlhšej citácie: „Téza o dvojakej povahe práva tvrdí, že právo nevyhnutne zahŕňa oboje, skutočný alebo faktický rozmer predstavujú prvky autoritatívneho vydania a sociálnej účinnosti, kým ideálny rozmer nachádza svoje vyjadrenie v prvku morálnej správnosti.“⁶

Alexyho dichatómia vzdialene pripomína weyrovské rozlíšenie svetov bytia a normativity a zároveň ako keby smerovala k jeho prekonaniu. Avšak naspäť k otázke. Právo vždy priamo reguluje ľudské konanie a len jeho prostredníctvom to, čo je jeho zámerom, pokiaľ sa nezaobera len ľudským konaním ako svojim zámerom (cieľom). V prípade sekundárnych pravidiel, a právnej úpravy regulácie práva zvlášť, však regulované ľudské konanie spočíva v narábaní s právom samotným. Objavuje sa tu výrazná cirkularita, ktorá, koniec koncov, patrí ku základom chápania práva ako autopoietického systému. Právna regulácia výkladu práva i ostatné sekundárne pravidlá sa od pravidiel primárnych nelíšia tým, že ich bezprostredným adresátom je bez ohľadu na použité formulácie konajúci človek, ale tým, že predmetom regulovaného ľudského konania je samotné právo.

⁴ BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. Praha : Eurolex Bohemia, 2011, s. 76.

⁵ WEYR, F. *Teorie práva*. Brno, Praha : Nakladatelství Orbis, 1936, s. 33.

⁶ ALEXY, R. The Dual Nature of Law. In *Ratio Juris*. Vol. 23, No 2, June 2010 (167 – 82), s. 167.

Alexyovské ideálne a reálne a weyrovské svety bytia a chcenia sa tu striedajú a prepleťajú, keď predstava toho, čo má byť, určuje konanie človeka (reálne) spočívajúce v narábaní s predstavami toho, čo má byť. Ak ideálny element práva skutočne spočíva v jeho morálnej (ne)správnosti, tak tu ostáva len málo priestoru pre zmyslupnú právnu reguláciu výkladu práva. Právo nie je vhodným prostriedkom rozlišovania medzi morálnym a nemorálnym či formulovania kritérií (ne)morálnosti. Tu sa musí spoľahnúť na samotnú morálku a chrániť len pred extrémnymi prípadmi ne-morálnosti. Samozrejmosťou ostáva možnosť hodnotenia práva zo zorného uhla morálky.

Právna úprava výkladu práva môže vhodne prikázať použitie či rešpektovanie niektorého neprávneho normatívneho systému alebo spravodlivostného hodnotenia pri výklade práva. Morálka bude asi najvhodnejším kandidátom právom prikázaného využitia pri jeho interpretácii. Možno nájsť príklad takého ustanovenia – § 2 ods. 3 zákona č. 89/2012 Sb. (Občiansky zákonník) hovorí o limitoch výkladu celého súkromného práva v mimoprávných (v práve neobsiahnutých) hodnotách a normách: „Výklad a použitie právneho predpisu nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi a nesmie viesť ku krutosti alebo bezohľadnosti urážajúcej obyčajné ľudské ctenie.“ Citované slová českého Občianskeho zákonníka si zaslúžia prinajmenej dvojakú pozornosť. Prvou sú ich negatívna formulácia a zmysel. Neprikazujú riadiť sa nejakými hodnotami alebo morálnymi intuíciami, ale vidia v nich hranice prípustnej interpretácie. Ide o zmysel pre realitu, keď sa prostredníctvom (hlavne súkromného) práva sleduje množstvo veľmi rôznorodých cieľov a hodnotovo-morálne úvahy sú „len“ hranicami výkladu súkromného práva. Druhou je veľký rozsah práva, na ktorého výklad sa táto veta vzťahuje. V tradícii § 6 ABGB má ambíciu regulovať interpretáciu nielen samotného Občianskeho zákonníka, ale celého českého súkromného práva. A tak možno právne záväzné výkladové pravidlá jedného zákona nájsť v inom zákone, teda v inom predpise rovnakej právnej sily, alebo sa tu vynára hierarchia „bežných“ zákonov? To je však už iná téma ako právna regulácia výkladu práva.

2. Výklad textu

Ak sa prijme názor, že právo tvoria hlavne právne normy a tieto sú obsiahnuté v normatívnych právnych textoch (sú myšlienkou obsiahnutou v zákone podľa Savignyho), a nie až výsledkom interpretácie normatívneho právneho textu, tak to vedie ku záveru, že právna regulácia výkladu práva predpisuje určité narábanie s právom i s normatívnym právnym textom (ich interpretáciu), a teda právo sa tu dostáva do postavenia blízkeho iným častiam reality, ktorých ovplyvnenie je obvyklým cieľom právnej úpravy. Uvedené zároveň otvára cestu k uvedomeniu si spoločenskej prospešnosti právnej regulácie výkladu práva, a to i z pragmatického dôvodu, že „... zákon pochopíme lepšie, ak budeme predpokladať, že jeho autor nám chce povedať niečo zmyslupné a že aspoň sčasti vie, ako to má urobiť“;⁷ úprava poznávania regulatívneho zámeru a normy obsiahnutých v texte vedie k sledovanosti výkladu a väčšej jednote jeho výsledkov. Neprekvapí téza, že

⁷ KÁČER, M. *Na okraji krajnej núdze. O prepisovaní zákonov počas ich aplikácie*. Praha : Leges, 2015, s. 61.

„... právne systémy môžu a majú obsahovať právo interpretácie“.⁸ Prečo? Spisba o výklade práva tvorí neoddeliteľnú súčasť dejín uvažovania o práve, ale téma právnej regulácie výkladu práva v nej je zriedkavá. Asi s dnes už prakticky takmer zanedbateľnou výnimkou obyčajového práva je právo obsiahnuté v a svojim adresátom sprostredkované právnymi textmi, a tak sa i naň vzťahuje vlastnosť textov známa ako iterabilita: „Texty sú v skutočnosti vysoko plastické; to znamená, že sú veľmi prispôsobivé novému prostrediu. Jazykoveda to vysvetľuje pojmom iterability, ktorý odkazuje na skutočnosť, že ten istý text môže byť použitý (čítaný, citovaný, vyjadrený) v rôznych kontextoch. Vďaka svojej iterabilite majú texty rozhodujúcu schopnosť transformovať svoj význam.“⁹ Staršie normatívne právne akty po čase platia v prostredí, ktoré sa zásadne líši od kontextu ich vzniku. Čo by asi povedal F. Zeiller na súčasné chápanie ABGB a hlavne na spoločenské vzťahy, ktoré jeho dielo reguluje? Nie náhodou sa téma interpretácie staršieho normatívneho textu podľa zámeru jeho tvorcov alebo podľa jeho aktuálneho chápania rozvíja zvlášť pri ústavách vyznačujúcich sa spravidla väčšou rigiditou ako ostatné právo. A tak predseda Spolkového ústavného súdu v slávnostnom prejave pri príležitosti 70. výročia prijatia Základného zákona SRN pripomenul, že základný zákon „... je tak ako všetky ústavy povolaný stať sa „starým právom“,“¹⁰ aby následne deklaroval a na príkladoch osvetlil potrebu zmeny zmyslu ústavy bez zmeny jej textu. Európsky súd pre ľudské práva postupuje rovnako a pre vývoj jeho interpretácie nemeniaceho sa textu Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa používa pekné pomenovanie evolutívny výklad.

Ako súvisia iterabilita práva, otázka „starého práva“ a právna regulácia výkladu práva? Predovšetkým právna regulácia výkladu práva môže byť „novým právom“ upravujúcim interpretáciu „starého práva“, čo je bežné, hlavne ak je obsiahnutá v súdnych rozhodnutiach (precedensoch), napríklad ESLP. Nezabúdajme, že jazykoveda, a zvlášť postmoderná dekonštrukcia textu, poskytujú náročné inštrumentárium jeho poznania a výkladu, ale „... je dôležité, aby občania vedeli o pravidlách, ktoré ich zaväzujú, a preto budú pravidlá interpretované vo svetle občanovho rozumného chápania práva, tak ako bolo prijaté.“¹¹ Právna úprava výkladu práva vo väčšine svojich podôb viac či menej úspešne redukuje diapazón prípustných chápaní (výkladov) normatívneho textu, a tak ho robí aspoň pre profesionála jasnejším, ale kombinácia normatívneho textu vôbec a „starého práva“ zvlášť s niekde inde v právnom poriadku uvedeným pravidlom interpretácie je aj pre vzdelaného neprávnika interpretačnou pascou. Obvykle sa predpísaný interpretačný postup a jeho výsledok líšia od bežného chápania adresátom práva, neprávnikom.

⁸ BAUDE, W., SACHS, S. E. The Law of Interpretation. In *Harvard Law Review*. Volume 130, February 2017, Number 4, s. 1120.

⁹ AMSTUTZ, M. Global (Non-)Law: The Perspective of Evolutionary Jurisprudence. In *German Law Journal*. Vol. 09, No 4 pp. 465 – 476, 475 – 476.

¹⁰ VOBKUHLE, A. Verfassungsinterpretation und Verfassungswandel. Die Rolle des Bundesverfassungsgerichts. [Kas.de/documents/252038/3446186/Verfassungsinterpretation+und+Verfassungswandel-Festvortrag+KAS+Berlin.pdf/2779c5a1-f31e-2d45-e900-Oce4db/789456?version=1.0lt=1543847127152](https://www.kas.de/documents/252038/3446186/Verfassungsinterpretation+und+Verfassungswandel-Festvortrag+KAS+Berlin.pdf/2779c5a1-f31e-2d45-e900-Oce4db/789456?version=1.0lt=1543847127152), s. 1, 22. 12. 2023.

¹¹ BIX, B. H. Can Theories of Meaning and Reference Solve the Problem of Legal Determinacy? In *Ratio Juris*. Vol. 16, No. 3, September 2003 (281 – 95), s. 289.

Keď už spomínaný § 6 ABGB požaduje subjektívny historický výklad, tak to je niečo iné ako bežné pochopenie adresátom práva.

3. Regulatívna funkcia práva

Výklad práva je zvlášť v prípadoch, keď nespočíva v bezprostrednom pochopení významu textu, ktorý je v danom interpretačnom spoločenstve „na prvý pohľad“ zjavný hermeneutickým procesom postupného poznávania a porozumenia textu. „Z normatívneho hľadiska sa právny predpis skladá z normatívnych právnych viet, ktorých obsahom sú právne normy“¹², a teda sa z právneho textu zisťujú či získavajú hermeneutickým procesom zvaným interpretácia. Uvedené neplatí iba pre právne predpisy, ale pri zohľadnení ich charakteru pre všetky pramene práva s čiastočnou výnimkou právnych obyčajov. Chápanie výkladu práva (normatívneho textu) ako hermeneutického procesu otvára dvere k rozsiahlym úvahám, z ktorých na toto miesto patria len tie, čo súvisia s právnou úpravou interpretácie práva. „Pluralita a relatívnosť ako imanentné atribúty hermeneutickej funkcie interpretácie sa v oblasti práva dostávajú do rozporu so základnými hodnotami, ktoré od práva ako normatívneho systému očakávame.“¹³ Právna regulácia výkladu práva predstavuje pokus tvorcu práva obmedziť rozsah prípustných postupov a výsledkov tohto hermeneutického procesu. Už samotná existencia rozsiahlych a dôkladných kánonov doktríny o výklade práva smeruje aj k obmedzeniu v danom interpretačnom spoločenstve prijateľných postupov tohto druhu hermeneutického procesu. Na ňu nadväzuje obvykle viac či menej fragmentárna právna regulácia stanovujúca len niektoré postupy a ciele interpretácie ako povinné, a tak len sprostredkovane vylučujúca s nimi nezlučiteľné ciele a metódy. Sleduje tak regulačný zmysel a účel práva, ktorý ho odlišuje napr. od umeleckých textov smerujúcich skôr k inšpirácii a poskytnutiu zážitku. Účelu textu sa prispôsobujú ciele a metódy jeho výkladu, čo v prípade normatívneho právneho textu vedie aj k akceptovateľnosti právnej regulácie výkladu práva autoritatívne normujúcej tieto metódy a ciele. Ak má normatívny právny text relatívne jednotne regulovať, tak je prijateľným aj určenie metód a cieľov jeho interpretácie. Relatívna jednotnosť chápania (porozumenia) normatívneho právneho textu predstavuje významnú inštrumentálnu hodnotu, lebo slúži takým hodnotám, ako sú právna istota, rovnoprávnosť atď. Bohatstvo a rôznosť chápania básne môžu byť pozitívne, ale rôznorodosť chápania právnej úpravy dedičskej postupnosti je vážnym problémom a takmer katastrofou. Existuje nevyhnutné napätie medzi interpretáciou práva ako hermeneutickým procesom, ktorému sú vlastné tvorivosť, možnosť rôznych výsledkov a hodnotami či účelmi vlastnými právu ako normatívne systému so všeobecnou záväznosťou, garanciou verejnej moci. Kánony cieľov a metód výkladu práva a ešte viac právne zakotvenie ich fragmentov vyrastajú zo snahy o presadenie cieľov a hodnôt prislúchajúcich právu, a to i voči intelektuálnej voľnosti a intuitívnemu rozmeru hermeneutického procesu.

¹² PROCHÁZKA, R., KÁČER, M. *Teória práva*. Bratislava : C. H. Beck, 2013, s. 175.

¹³ GERLOCH, A. Právni interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. In *Sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky* (Milovy 19. – 20. 6. 2002) GERLOCH, A., MARŠÁLEK, P. (eds.) Praha : Eurolex Bohemia 2003, s. 13 – 14.

Predchádzajúce riadky implicitne predpokladali jednu z asi všeobecne uznávaných téz o výklade práva a to, že vlastne ide s malou výnimkou právnych obyčajov, o výklad textu. Aj u Savignyho nachádzame slová: „Základom všetkého výkladu je výkladový text ...“¹⁴ Asi nevedomky na neho nadväzuje americký konzervatívce: „Text je právom a text je tým, čo treba zachovávať.“¹⁵ Jeho formulácia je možno príliš silná a bezvýnimčná, ale neobíditeľnosť textu pri výklade práva sa stala aj východiskom prístupu ústavného súdu: „...k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona. Jazykový výklad môže totiž v zmysle ustálenej judikatúry Ústavného súdu predstavovať len prvotné priblíženie sa k obsahu právnej normy, ktorej nositeľom je interpretovaný právny predpis, na overenie správnosti či nesprávosti výkladu, resp. na jeho doplnenie či spresnenie potom slúžia ostatné interpretačné prístupy postavené na roveň gramatickému výkladu, najmä teleologický a systematický výklad vrátane ústavne konformného výkladu.“¹⁶ Tento neobvykle dlhý citát predstavuje zhrnutie základného rámca výkladových postupov slovenského ústavného súdu, pravdepodobne okrem textu primeranosti. Pre tému právnej regulácie výkladu práva je z jeho bohatého obsahu zatiaľ najvýznamnejšie vyjadrenie a potvrdenie samozrejmosti, že prvým a výkladovým postupom či metódou, čo nemožno obísť, je jazykový (gramatický) výklad, čiže oboznámenie sa s ním, a pokiaľ je to bez iných výkladových metód možné, tak porozumenie textu prameňa práva. Na tomto mieste opäť opomíname právnu obyčaj, ktorá napriek definičnej požiadavke určitosti, nemusí nevyhnutne nadobudnúť písomné vyjadrenie. Ostatné pramene práva sú však skoro *ex definitione* písomne zaznamenaným „oficiálnym“ textom. Ústavný súd opakovane povedal, že začať treba oboznámením sa s textom a až následne môžu a majú pristúpiť ďalšie výkladové metódy. Oboznámenie sa s textom prameňa práva pokladá ústavný súd za prvotné a nevyhnutné aj v prípade textov, na ktoré sa vzťahuje právna regulácia výkladu práva prikazujúca využitie iných výkladových postupov/metód. Mimo poznania textu prameňa práva nevedie cesta k jeho výkladu a porozumeniu. Ústavný súd teda „len“ uznal nevyhnutnosť jazykového výkladu a jeho výsledky pokladá za rovnocenné výsledkom iných výkladových postupov, a to i tých, ktorých využitie prípadne požaduje právo. Až ich spojením sa nachádza ústavne udržateľný výklad. Ústavný súd síce nehovorí o výkladových metódach/postupoch a cieľoch, ktorých využitie prikazuje právo. Jeho judikatúru však možno zaradiť medzi pramene práva vo formálnom zmysle aj pokiaľ sa zaoberá výkladovými postupmi/metódami a cieľmi. Aj v našej stredoeurópskej právnej kultúre sa postupne niektoré (ktoré?) rozhodnutia súdov a zvlášť vrcholov súdnych pyramíd stávajú prameňom práva vo formálnom zmysle. Určite je takým citované rozhodnutie Ústavného súdu, ktorého tézy o postupe využitia výkladových metód možno nájsť vo viace-

¹⁴ SAVIGNY, C. von. *System des heutigen Römischen Rechts*. Erster Band. Berlin : Bei Veit und Comp, 1840, s. 241.

¹⁵ SCALIA, A. *A Matter of Interpretation. Federal Courts and the Law*. Princeton – New Jersey : Princeton University Press, 1997, s. 22.

¹⁶ Ústavný súd SR, II. ÚS 283/2017, bod 38.

rých slovenských i českých súdnych rozhodnutiach. Je teda precedensom a jeho *ratio decidendi* vrátane textu o výklade práva je samotné právom.

Mnohé z práce právnikov s textom prameňov práva, čiže hlavne z výkladu práva už dávno pomenoval a objasnil P. Heck. Jeho myšlienky sú využiteľné aj pri úvahách o právnej regulácii výkladu práva. Napríklad rozlíšenie ideálov úplnej určitosti a plnej primeranosti chápaných ako požiadavky kladené na právo¹⁷ pôsobí inšpiratívne pri odlíšení stredo európskej (fragmentárnej) a hlavne anglosaskej (sústredenej prevažne do jedného zákona) regulácie výkladu práva. Anglosaské zákony o výklade práva sa prikláňajú k ideálu plnej určitosti, lebo prevažne obsahujú záväzný výklad asi v praxi sporných pojmov, slov nachádzajúcich sa v rôznych zákonoch a napr. v nich obsiahnuté pravidlá na počítanie času a určenie vzdialenosti smerujú k určitosti. Ustanovenia zamerané na primeranosť sú vzácne. V stredo európskej kontinentálnej tradícii, naopak, prevažujú ustanovenia vyjadrujúce úsilie o primeranosť okolnostiam rôznych skutkových stavov a jej vyváženie s určitosťou. Pritom určitosť sa obvykle obmedzuje na prvotné poznanie textu jazykovým výkladom, ku ktorému následne pristupujú a korigujú či rozvíjajú jeho výsledky viac hodnotovo a účelovo zamerané metódy, hlavne teleologická.

Zvlášť ideál plnej určitosti práva, akokoľvek nedosiahnuteľný, má význam pre pochopenie účelu a zmyslu samotnej existencie právnej regulácie výkladu práva. „Na to, aby právny jazyk plnil predovšetkým funkciu regulatívnu, musí napĺňať požiadavku jednoznačnosti, presnosti a zrozumiteľnosti.“¹⁸ V „technickom“ zmysle je účelom práva ovplyvnenie konania ľudí, pokiaľ možno rovnakým spôsobom alebo – vhodnejšie vyjadrené – smerom k zmenšeniu určitých rozdielov ich konaní. Výraz rovnakosť je tu použitý z nedostatku vhodnejšieho výrazu v slovnej zásobe autora. Nejde tu o celkovú unifikáciu konania adresátov práva, lebo rámcová či všeobecná úprava necháva priestor na spektrum rozličných konaní, ktoré sú s nimi v súlade a ich rozmer rovnakosti spočíva práve v rešpektovaní toho, čo požaduje právo. Právo však existuje, aby regulovalo, a tým aj obmedzovalo, a nie aby inšpirovalo. Aj tým sa odlišuje od umenia. Jeho zmyslom je, aby ľudia (ne)konali nejakým spôsobom a nie aby po oboznámení sa s ním konali čím rôznejšie. Spojením medzi právom a konaním je oboznámenie sa s normatívnym textom a porozumenie tomuto textu pomocou jeho interpretácie. Právo v určitom rozsahu zasahuje do tohto porozumenia jediným jemu dostupným spôsobom – reguláciou, a to reguláciou výkladu práva. Jej východiskom je snaha o zjednotenie porozumenia normatívneho textu v záujme zjednotenia následného konania.

4. Hermeneutika

Právna regulácia výkladu práva nesie vnútorné napätie medzi povahou porozumenia ako intelektuálnej aktivity s otvoreným vyústením a spoločenskou potrebou do určitej miery obdobného (rovnakého) chápania normatívneho textu jeho mnohými vykladačmi.

¹⁷ HECK, Ph. *Das Problem der Rechtsgewinnung*. Rede am Geburtstage des Königs 1912, Tübingen, Verlag von J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1912, s. 10.

¹⁸ Kolektív: *Aktuálne otázky teórie práva*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018, s. 243.

Autorovi týchto riadkov nie je známe výslovné zakotvenie hermeneutiky či hermeneutického kruhu (špirály) ako cesty a spôsobu porozumenia právu alebo presnejšie normatívnemu textu v práve. Poznajúc, čo i len malú časť spisby o hermeneutike možno niektoré z formulácií práva upravujúcich výklad práva čítať aj cez okuliare hermeneutiky. Napr. čl. 3 Civilného sporového poriadku prikazujúci vykladať jeho ustanovenia v súlade, teda v kontexte s vymedzeným normatívnym a hodnotovým rámcom, možno chápať nielen ako pokyn ku systematickému výkladu, ale aj ako naplnenie Gadamerových slov: „Vďaka tomu, že pojem celku je relatívny a začlenenie do stále širších súvislostí vždy ovplyvní aj porozumenie jednotlivému, sa tento kruh navyše bez prestania rozširuje.“¹⁹ Takáto ilúzia však neprekračuje vplyv spoločného kultúrneho a zvlášť vzdelanostného kontextu, kde sa v blízkych dobách objavujú podobné myšlienky aj vo vzdialenejších oblastiach myslenia, ako sú hermeneutika a výklad práva. Hermeneutika však vďaka svojmu obsahovému bohatstvu a rôznorodej uplatniteľnosti v obdobných situáciách asi nie je vhodná na výslovné právne zakotvenie, i keď významne prispieva k výkladu a tým i k následnej realizácii práva. Zároveň umožňuje pomocou koncepcie hermeneutického kruhu a špirály myšlienkovy usporiadať a pochopiť tieto procesy. Právom ako mocensky garantovaným normatívnym systémom asi nie je zmysluplné prikázať tak unikajúcu myšlienkovú aktivitu smerujúcu k porozumeniu ako intuíciou založenej na poznaní.

Pri úvahách o právnej regulácii výkladu práva má význam rozlíšenie ustanovení obsahujúcich samotnú právnu reguláciu výkladu práva (sekundárne pravidlá) a ustanovení používaných v jej rámci (hlavne právne princípy, účel zákona atď.). Napríklad, keď sa čl. 3 ods. 1 Civilného sporového poriadku začína slovami „Každé ustanovenie tohto zákona je potrebné vykladať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky ...“, tak citovaný text predstavuje samotné výkladové pravidlo a Ústava SR sa dostáva do postavenia právneho predpisu využitého pri výklade CSP. V uvedenom príklade by síce bolo potrebné vykladať Civilný sporový poriadok, rovnako ako celý právny systém Slovenskej republiky v súlade s Ústavou, aj keby toto ustanovenie v CSP nebolo. Štruktúra odkazu čl. 3 ods. 1 CSP na Ústavu však predstavuje príklad rozlíšenia samotnej právnej regulácie interpretácie práva a toho, čo sa pri nej využíva. V niektorých prípadoch obsahuje jedno ustanovenie, ba i jedna veta oboje, pravidlo regulujúce výklad i pravidlo využité pri výklade. Príkladom je čl. 31 Ústavy, ktorý spája príkaz na teleologický výklad zákonnej úpravy politických práv a slobôd s určením účelu (telos) ich výkladu.

5. Cirkularita a autopoietický systém

Na prvý i ďalšie pohľady je právna regulácia výkladu práva príkladom a súčasťou cirkularity v práve, čiže kruhových štruktúr uplatňovania a vyvodzovania záverov v práve. To isté, koniec koncov, platí pre všetky sekundárne normy. Na úvod úvah o cirkularite v práve je vhodné sa zbaviť zaužívanej predstavy, že akékoľvek uvažovanie v kruhu a následne i „kruhové“ uplatňovanie práva predstavuje chybu. „Autopoietické samoodkazovanie (selfreference) preto nie je problémom, ktorý sa má prekonať, ale skôr nevyhnutnou

¹⁹ GADAMER, H. G. *Pravda a metoda I. Nárys filozofické hermeneutiky*. Praha : Triáda, 2010, s. 175.

podmienkou operačnej a štrukturálnej jednoty právneho systému.²⁰ Ak má pravdu H. L. A. Hart, že komplexný právny systém nie je možný bez sekundárnych pravidiel, tak samoregulácia ako príklad cirkularity patrí k vlastnostiam rozvinutých právnych systémov. Jednoduché vzájomné odkazovanie a vyvodzovanie platnosti je, samozrejme, chybou aj v práve, ale len čo sa vyskytuje ako súčasť siete odkazov a vyvodzovaní platnosti, čo je obvyklé, tak sa stáva akceptovateľným. Avšak asi nevzbudzuje pochybnosť, keď sa právna norma upravujúca výklad práva uplatní i na samotnú seba. Právna úprava výkladu práva sa nachádza niekde na hraniciach cirkularity v práve, lebo predmetom jej regulácie, koniec koncov, nie je právo samotné, ale hlavne narábanie s právom pri jeho pôsobení mimo právneho systému na konanie ľudí, a tým na regulované spoločenské vzťahy. Predchádzajúca veta platí iba pre primárne pravidlá, lebo tie sekundárne smerujú „dovnútra“ právneho systému. Zmysel práva je však v pôsobení práva mimo samotného právneho systému, a preto majú sekundárne pravidlá „len“ služobnú úlohu voči tým primárnym.

G. Teubner, jeden z dvojice guru chápania práva ako autopoietického systému založeného na veľkej miere na cirkularite v práve, vytvoril systematiku druhov samoodkazovania (Selbstreferenz) v práve: samopozorovanie (Selbstbeobachtung), samoopis (Selbstbeschreibung), samoorganizácia (Selbstorganisation), samoriadenie (Selbststeuerung) a samoreflexia (Selbstreflexion).²¹ Právna regulácia výkladu práva má asi najbližšie k samoriadeniu, lebo spočíva v pokuse normotvorcu prostredníctvom právnej úpravy „riadiť“ výklad práva spojený s jeho realizáciou. Javovo teda ide o „riadenie“ výkladu práva samotným právom. Výklad primárnych pravidiel sa nachádza niekde pri či v rámci výstupov právneho systému a výklad tých sekundárnych smeruje „dovnútra“ právneho systému. Preto sa asi iba právna regulácia výkladu sekundárnych pravidiel dá bez výhrad zaradiť do samoorganizácie alebo samoriadenia právneho systému a právna úprava výkladu primárnych pravidiel patrí ak vôbec, tak medzi samoriadenie. Tá druhá stojí niekde na hraniciach cirkularity v práve. Samotné právne normy upravujúce výklad práva však nerozlišujú medzi primárnymi a sekundárnymi pravidlami a vzťahujú sa na inak vymedzené časti právneho poriadku. Delenie noriem na primárne a sekundárne je vecou právnej vedy a možno i doktríny, ale pozitívne právo s ním nepracuje.

Právny systém je konglomerátom mnohých častí a ich vzťahov a tak sa tu právna norma len zriedka uplatňuje na seba samotnú, čo predstavuje asi najviditeľnejšie príklad cirkularity v práve. Takéto regulovanie normy ňou samotnou (čistá samoregulácia) sa z povahy veci týka len sekundárnych pravidiel včítane noriem upravujúcich výklad práva. Nevyvoláva však ani praktické problémy ani teoretický údiv.

6. Autentický výklad

Obvyklou a častejšou je situácia, keď právna norma reguluje výklad iných noriem. V rovine systémového prístupu tu síce stále ide o samoreguláciu. Ved' regulujúca i regu-

²⁰ NEVES, M. From the Autopoiesis to the Allopoiesis of Law. In *Journal of Law and Society*. June 2001, Vol. 28, No. 2, s. 254 – 255.

²¹ TEUBNER, G. *Recht als autopoietisches System*. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1989, s. 28 – 29.

lovaná norma sú súčasťami toho istého právneho systému vymedzeného pomocou základnej normy i pravidla uznania. V rovine sociologickej a politologickej však nastupuje rozdiel medzi „autormi“ regulujúcej a regulovanej normy, ktorý má opäť dve roviny, inštitucionálnu a personálnu. Ak ten istý orgán vydal regulovanú i regulujúcu normu, tak ide systémovo a inštitucionálne o cirkularitu, a ak ide o právnu úpravu interpretácie, tak v reči tradičnej právnej teórie o tzv. autentický výklad práva. Personálne bude obvykle prijímať regulované i regulujúcu normu, to isté zloženie orgánu len vtedy, ak budú regulovanie i regulujúca norma súčasťou toho istého normatívneho právneho aktu. Naznačený začiatok systematicky možných situácií asi nie je teoretickoprávnu cestou k nejakému poznaniu, ale upozorňuje, že už spomínaný autentický výklad je len jednou z viacerých možných situácií, a to tou, ktorá sa v právnej doktríne, čiže na strete právnej praxe a právnej teórie stala významnou a zaujímavou. Autentický výklad spája s právnou reguláciou výkladu práva, že tu právny predpis vykladá orgán, ktorý ho vytvoril, alebo jeho nástupca, ktorý má právomoc ho zmeniť. Ak má jeho výklad vonkajšiu formu prameňa práva, tak ide aj o právnu reguláciu výkladu práva. Autentický výklad teda teoreticky môže i nemusí byť právnou reguláciou výkladu práva, lebo aj zákonodarný (alebo iný právotvorný) orgán môže hovoriť aj inak ako vydávaním právnych predpisov. Napr. výkladové uznesenia ústavnoprávneho výboru NR SR nie sú právom a nestali by sa ním, ani keby ich schvaľoval parlament ako celok.

Samostatným problémom je, či možno o autentickom výklade hovoriť, ak ho podáva orgán predstavujúci súčasť orgánu, ktorý vydal vykladaný právny predpis, a to bez ohľadu na to, či má interpretácia podobu definície. Situácia výkladu práva podávaného orgánom zákonodarného zboru nie je len teoretickou možnosťou či prvkom systematicky možného, ale sa vyskytla v našej ústavnoprávnej histórii a existuje i v súčasnosti. Podľa § 65 ods. 1 ústavného zákona č. 150/1948 Zb. Ústavy Československej republiky podávalo predsedníctvo Národného zhromaždenia záväzný výklad zákonov, ak bola vec sporná. V súčasnosti zaujíma ústavnoprávny výbor Národnej rady na základe poverenia plénom v jednotlivých prípadoch stanoviská k postupu podľa Rokovacieho poriadku Národnej rady Slovenskej republiky. Tieto stanoviská získali názov „výkladové uznesenia“. Ich právnym základom je § 146 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky. V oboch uvedených prípadoch išlo alebo ide o živé skutočne využívané ustanovenia. Takýto výklad zákona z pera orgánu zákonodarného zboru, čiže od časti orgánu, ktorý zákon vydal, možno len problematcky označiť za autentický, lebo vykladač nie je totožný s autorom vykladaného predpisu. Spomínané „výkladové uznesenia“ sú teoretickoprávne zaujímavé po viacerých stránkach. Spájajú v sebe odporúčajúci charakter s vysokou autoritou. Ich predmetom je *ex lege* len postup parlamentu podľa jeho rokovacieho poriadku, čiže sú v zásade smerované „dovnútra“ orgánu, ktorý prijal vykladaný zákon. Predstavujú teda príklad cirkularity v práve. Ide o ojedinelý prípad spojenia tvorca, vykladača a adresáta v rámci jedného orgánu. Trojjednosť tu narúša len to, že výklad nepodáva celý orgán, ale jeho časť. Takýto postup môže mať dosahy aj mimo parlamentu, lebo zákon o rokovacom poriadku nevyhnutne upravuje aj otázky súvisiace s orgánmi, no i osobami

mimo parlamentu, napr. voľby niektorých ústavných činiteľov, hlavne v justícii (ústavní sudcovia, členovia súdnej rady, generálny prokurátor). Ďalším okruhom otázok je (dis)kontinuita právotvorných orgánov na vzťahu k obvyklej a aspoň čiastočne takmer nevyhnutnej kontinuite právneho poriadku. Dnešný parlament (Nationalraat) Rakúskej republiky má zákonodarnú a teda i „novelizáciu“ právomoc voči ABGB, ktorý vydal aj inštitucionálne iný orgán iného štátu.

Aj vtedy, keď inštitucionálne ide o autentický výklad, tak ešte nemusí ísť a často ani nejde o autenticitu personálnu, lebo sa zmenilo zloženie vykladajúceho orgánu. Tu sa však už začína tematicky „sivá zóna“ medzi právovedou, politológiou a sociológiou.

7. Zákonná definícia

Pod právnou reguláciou výkladu práva a normatívnych právnych aktov zvlášť sa rozumie hlavne právne zakotvenie cieľov, postupov, metód, limitov atď. výkladu časti právneho poriadku, čiže regulácia konania subjektu vykladajúceho právo. Interpretácie práva sa však týkajú alebo s ňou aspoň súvisia aj ustanovenia iného typu. Ide predovšetkým o zákonné definície, ktoré učebnice radia do rámca autentického výkladu²², teda ich pokladajú za výklad práva, ktorý má vonkajšiu formu prameňa práva, čiže preň platí: „Čo je zvláštne pri práve sú normatívna funkcia alebo význam, ktoré majú definície.“²³ Zákonné definície predstavujú len časť právne zakotvených definícií. Aj iné pramene práva ako normatívne právne akty (medzinárodné zmluvy, súdne rozhodnutia) môžu obsahovať definície. Zároveň ich treba odlišiť od definícií týkajúcich sa práva, ale nemajúcich vonkajšiu formu prameňa práva. Zákonná definícia prikazuje, aký význam má mať definovaný pojem v budúcom výklade spojenom s realizáciou práva. Na prvý pohľad síce neupravuje výklad ako konanie vykladača práva, ale stanovuje výsledok skrytého výkladového procesu, ktorý nemusí byť právom regulovaný, ale nadobudol vonkajšiu formu prameňa práva. Už to spochybňuje, že zákonná definícia patrí do rámca právnej úpravy výkladu práva *sensu stricto*, chápaného ako regulácia určitého konania. Autorita F. Weyra naznačuje, že zákonná definícia pravdepodobne nie je výkladom práva: „Interpretáciu si máme predstaviť ako činnosť poznávaciu (teda teoretickú), a teda funkciu čistého intelektu ...“²⁴ Zákonná definícia neupravuje žiadnu poznávaciu činnosť a snáď je jej výsledkom. Výklad práva však predovšetkým predpokladá existenciu práva, ktoré sa má vyložiť. Mnohé zákonné definície nevykladajú existujúce alebo budúce právo, ale pojem „pre právo“ vytvárajú. Ak novozélandský Interpretation Act 1999 stanovuje v bode 29 Definície „Zákon znamená

²² Autentický výklad podáva priamo autor právneho predpisu a môže mať dve podoby. Jednou je legálna definícia, keď sám zákonodarca v rámci vymedzenia pojmov definuje, čo ktorý pojem znamená a ako sa má vykladať a uplatňovať. Tento výklad je zároveň právne záväzný. Inou podobou je dôvodová správa k právnemu predpisu, v ktorej predkladateľ vysvetľuje dôvody prijatia právnej úpravy a jej konkrétny obsah, avšak takýto výklad nie je právne záväzný.“ PROCHÁZKA, R., KÁČER, M. *Teória práva*. 2. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 252.

²³ BAYLES, M., D. Definitions in Law. In FETZER, J., SCHATZ, D. & SCHLESINGER, G. (eds.) *Definitions and Definability: Philosophical Perspectives*. Dordrecht, Kluwer, 1991, s. 265.

²⁴ WEYR, F. *Teorie práva*. Brno, Praha : Nakladatelství Orbis, 1936, s. 63.

zákon Parlamentu Nového Zélandu alebo Generálneho zhromaždenia; a zahŕňa imperiálny zákon, ktorý je súčasťou práva Nového Zélandu²⁵, tak ide o zákonnú definíciu, ktorá vykladá (predstavuje výsledok výkladu) minulého i budúceho práva štátu. To isté asi možno ešte povedať o zákonnej definícii právneho úkonu podľa § 34 Občianskeho zákonníka: „Právny úkon je prejav vôle smerujúci k vzniku, zmene alebo zániku tých práv a povinností, ktoré právne predpisy spájajú s týmto prejavom“, lebo právna prax by asi i bez tejto zákonnej definície dokázala vďaka tradícii a doktríne siahajúcich v našej právnej kultúre do rímskeho práva, používať pojem právny úkon a, čo je v tejto súvislosti významné, ide teda o pojem upresnený a vyjasnený, ale nie vytvorený jeho zákonnou definíciou. To však už nemožno povedať o pojme povinná osoba, ktorý poznajú a odlišne vymedzujú viaceré zákony, lebo aspoň niektoré z týchto zákonov v skutočnosti pojem novovytvárajú a teda tu tvorba prevláda nad interpretáciou. Ak sa zákonnou definíciou pojem novovytvára, tak tu už asi nejde o výklad, lebo bez zákonnej definície by pojem neexistoval.²⁶ Zákon č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách definoval v § 3 ods. 1) oprávnenú osobu takto: „Oprávnenou osobou je fyzická osoba, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu v prípadoch uvedených v § 6 zákona, ak je štátnym občanom Českej a Slovenskej Federatívnej republiky a má trvalý pobyt na jej území.“ Ten istý zákon obsahoval v § 14 ods. 1 a 2 pre iné právne odvetvia určené odlišné vymedzenia oprávnenej osoby. Tu sa právny pojem vytváral a zároveň vymedzoval, ale asi nevykladal, lebo bez uvedených ustanovení by „oprávnená osoba“ nebol právny pojem. „V práve možno definície použiť na rôzne pragmatické účely: môžu byť využité na opis pojmu alebo na vytvorenie nového významu termínu.“²⁷ Zákonné definície sa v práve vyskytujú častejšie, ako sa na prvý pohľad zdá. Napríklad trestné právo hmotné možno z veľkej časti chápať aj ako súbor zákonných definícií. Skutkové podstaty trestných činov síce nemajú tradičnú jazykovú podobu definícií, ale sú do nej obvykle prevoditeľné. Napr. krádežou je privlastnenie si cudzej veci ako vlastnej zmocnením sa. Chápať však väčšinu z nich ako interpretáciu práva by nebolo správne, lebo právo vytvárajú, a bez nich by chýbal predmet výkladu – vykladaný normatívny text.

Odlíšenie výkladu a tvorby (dotvárania) práva je obvykle neostré a zvlášť pri zákonných definíciách býva takmer nemožné nájsť ich hranicu, a tak ju treba určiť. Pre tému tejto úvahy je významné, že nie všetky zákonné definície patria do rámca výkladu práva a tie ktoré doň spadajú, sú nevyhnutne aj právnou reguláciou výkladu práva. Hranica medzi výkladom a tvorbou (dotváraním) práva, teda vedie v rámci jadra pojmu zákonná definícia. Tradične a empiricky vytvorený pojem zákonná definícia teda nerešpektuje dichotómiu tvorby a výkladu práva. Vyplýva to z praktického a empirického charakteru práva, ktoré, a ani pojmy ktorého, nie sú bezrozporným axiomatickým systémom.

²⁵ Interpretation Act, 1999, No. 85, New Zealand

²⁶ „Definíciu je možné použiť aj vtedy, ak sa pri tvorbe právneho predpisu používa pojem, ktorý právny poriadok nepozná. Vtedy sa práve prostredníctvom definície vymedzí jeho presný význam.“ Kolektív: *Aktuálne otázky teórie práva*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018, s. 243.

²⁷ MACAGNO, F. Definitions in Law. Bulletin Suisse de Linguistique Applique. December 2020, 2, s. 199 – 217. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publications/256008191_Definitions_inLaw, 13. 1. 2024, s. 199 – 200.

Ostáva ešte otázka, či zákonné definície patriace do interpretácie práva sú autentickým výkladom, čiže výkladom toho, kto vykladaný právny predpis vydal. Na tomto mieste opäť prospeje rozlíšenie formálnoprávnej inštitucionálnej a sociologickej či politologickej roviny.

Právnickému uvažovaniu býva bližšia formálnoprávna inštitucionálna rovina, kde ide o identitu právotvorného orgánu bez ohľadu na zmeny (vývoj) jeho personálneho zloženia. Potom je autentickým výkladom definícia obsiahnutá v tom právnom predpise, na ktorý sa vzťahuje. Platí však i širšie pravidlo, že autentickým je výklad v prípade totožnosti orgánu, ktorý vydal právny predpis obsahujúci zákonnú definíciu a právny predpis, na ktorý sa táto vzťahuje.

Zo zorného uhla autentického výkladu práva nepredstavujú zákonné definície samostatný problém, lebo pre ne platí to, čo pre všetok autentický výklad. Sú však autentickým výkladom, len ak majú charakter (výsledku) interpretácie a uplatňujú sa v predpise, ktorý vytvoril ten, kto ho interpretuje. Táto totožnosť má, samozrejme, roviny inštitucionálnu a politologicko-sociologickú (personálnu).

8. Deľba moci

Už pripomenuté napätie medzi interpretáciou ako intelektuálnou aktivitou, ktorej príslušná tvorivosť s voľnosťou na strane jednej a právnou reguláciou, ako jej usmernením a teda i obmedzením opierajúcim sa koniec koncov o garanciu verejnej moci predstavuje výsledok mocenského rozmeru každej právnej úpravy. Právna regulácia výkladu práva je obvykle aj prekročením hraníc medzi rôznymi mocami a predstavuje aj problém zo zorného uhla deľby moci. Najviditeľnejší je presah zákonodarstva do justície a exekutívy. Ak zákonodarcu začlení do svojho diela ustanovenie regulujúce konanie orgánov vykladajúcich právo a zvlášť súdov, tak zasahuje do aplikácie práva, ktorá mu okrem výnimiek neprináleží, ale tento postup je ešte prijateľný. Veď zákony upravujú činnosť aplikujúcich orgánov. Ak však zákonodarcu zákonnou definíciou alebo tzv. autentickým výkladom sám interpretuje právo, ktoré má aplikovať justícia alebo exekutíva, nejde o prekročenie hraníc daných deľbou moci?

Naopak sa možno spýtať na prekročenie hraníc daných deľbou moci pri sudcovskej tvorbe práva. Táto je však v krajinách common law odvekou samozrejmosťou a postupne sa presadzuje aj v kontinentálnej právnej kultúre strednú Európu nevynímajúc. Tu sa už začína iná téma, ale súvislosť medzi právnou reguláciou výkladu práva a deľbou moci pripomína mocenský základ výkladu práva a jeho právnej regulácie zvlášť.

Literatúra

- ALEX, R. The Dual Nature of Law. In *Ratio Juris*. Vol. 23, No. 2, June 2010 (167 – 82)
- AMSTUTZ, M. Global (Non-)Law: The Perspective of Evolutionary Jurisprudence. In *German Law Journal*. Vol. 09, No. 4
- BÁRÁNY, E. Právna regulácia výkladu práva. In *Právny obzor*: 106, 2023, č. 5, s. 375 – 391. Dostupné na: <https://dot.org/10.31577/pravnyobzor.2023.5.01>

- BAYLES, M., D. Definitions in Law. In FETZER, J., SCHATZ, D. & SCHLESINGER, G. (eds.) *Definitions and Definability: Philosophical Perspectives*. Dordrecht, Kluwer, 1991
- BAUDE, W., SACHS, S. E. The Law of Interpretation. In *Harvard Law Review*. Volume 130, February 2017, No. 4
- BIX, B. H. Can Theories of Meaning and Reference Solve the Problem of Legal Determinacy? In *Ratio Juris*. Vol. 16, No. 3, September 2003 (281 – 95)
- BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. Praha : Eurolex Bohemia, 2011
- BYDLINSKI, F. *Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff*. Zweite ergänzte Auflage, Nachdruck, Wien, New York : Springer, 2011
- GADAMER, H. G. *Pravda a metoda I. Nárys filozofické hermeneutiky*. Praha : Triáda, 2010
- GERLOCH, A. Právní interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. In *Sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky* (Milovy 19. – 20. 6. 2002)
- GERLOCH, A., MARŠÁLEK, P. (eds.) Praha : Eurolex Bohemia, 2003
- HART, H., L. A. *Pojem práva*. Praha : Prostor, 102
- HECK, Ph. *Das Problem der Rechtsgewinnung*. Rede am Geburtstage des Königs 1912, Tübingen, Verlag von J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1912
- Interpretation Act 1999, No. 85, New Zealand
- KÁČER, M. *Na okraji krajnej núdze. O prepisovaní zákonov počas ich aplikácie*. Praha : Leges, 2015
- Kolektív: *Aktuálne otázky teórie práva*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018
- MACAGNO, F. Definitions in Law. Bulletin Suisse de Linguistique Applique. December 2020, 2. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publications/256008191_Definitions_inLaw, 13. 1. 2024
- NEVES, M. From the Autopoiesis to the Allopoiesis of Law. In *Journal of Law and Society*. June 2001, Vol. 28, No. 2
- PROCHÁZKA, R., KÁČER, M. *Teória práva*. Bratislava : C. H. Beck, 2013
- SAVIGNY, C. von. *System des heutigen Römischen Rechts*. Erster Band. Berlin : Bei Veit und Comp, 1840
- SCALIA, A. *A Matter of Interpretation. Federal Courts and the Law*. Princeton – New Jersey : Princeton University Press, 1997
- TEUBNER, G. *Recht als autopoietisches System*. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1989
- Ústavný súd SR, II. ÚS 283/2017, bod 38
- VOBKUHLE, A. Verfassungsinterpretation und Verfassungswandel. Die Rolle des Bundesverfassungsgerichts. [Kas.de/documnts/252038/3446186/Verfassungsinterpretation+und+Verfassungswandel- Festvortrag + KAS + Berlin.pdf/2779c5a1-f31e-2d45-e900-Oce4db/789456?version=1.0&t=1543847127152](https://www.kas.de/documnts/252038/3446186/Verfassungsinterpretation+und+Verfassungswandel-+Festvortrag+KAS+Berlin.pdf/2779c5a1-f31e-2d45-e900-Oce4db/789456?version=1.0&t=1543847127152)
- WEYR, F. *Teorie práva*. Brno, Praha : Nakladatelství Orbis, 1936